

Az elektromágneses spektrum

Összeállította: Juhász Tibor
- 2008 -

Hamis színes felvételek

Elektromágnes hullámok

Jellemzők:

- Amplitúdó
- Hullámhossz
- $E \sim A^2 / \lambda^2$
- Információ $\sim 1/\lambda$

Terjedési sebesség

- Függ a közegtől
- Légüres térben: 300000 km/s

→ A világtérkép

Rádióhullámok

- $\lambda > 1$ mm
- Rádió- és tévéadás, mobiltelefonok, vezeték nélküli számítógépes hálózatok (wifi) stb.

Hosszúhullám

- $\lambda > 1$ km
- Követi a domborzatot (elhajlás)
- Több ezer km-re is elhatol
- Kicsi az információhordozó képessége ($\sim f$), gyenge minőségű adás
- Elektromos hálózat: $f = 50$ Hz, $\lambda = c/f = 6000$ km (!)

Varsói rádiótorny: 646,4 m (-1/2) Észak-Amerikában is vehető volt az adás 1991-ben javítás közben összeesett

Középhullám

- 100 m $< \lambda < 1$ km
- Követi a domborzatot, de néhány száz km-en elnyelődik
- Magyarországi rádióadók

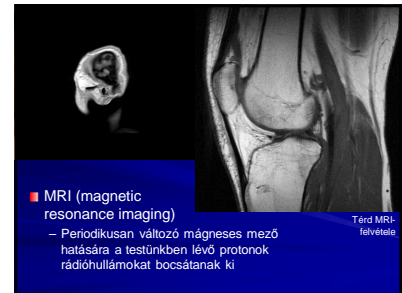
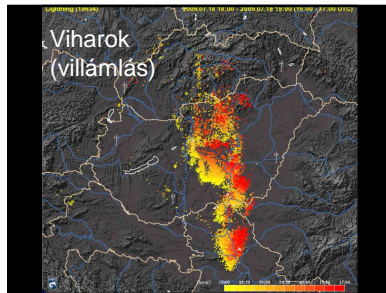
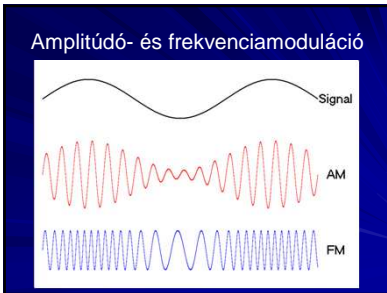
Lakihegy

Rövidhullám

- 10 m $< \lambda < 100$ m
- Egyenes vonalban terjed
- Az ionoszféra és a felszín visszaveri (ionoszféra: 80–400 km magasan)
  - Jó légköri viszonyoknál többszöri visszaverődéssel több ezer km távolságra hatol
  - Rádióamatörök
  - Az adás helyén is vették (kb. 0,1 s múlva)

Ultrarövidhullám (URH)

- 1 m $< \lambda < 10$ m
- Áthatol a légkörön
  - Kapcsolat az űrhajókkal, műholdakkal
  - Távolságcúcs: Voyager-1, 2008. szept. 12. 16 094 milliárd km (107 CsE, 14h 54m)
- Nagy frekvencia ($f > 30$ MHz) $\rightarrow$ nagy információtartalom
  - sztereó, hífi minőség

Mikrohullámok

- $1\text{ mm} < \lambda < 1\text{ m}$
- Adatátvitel
  - Telefon, MAN, pl. Zrínyi
- Mikrohullámú sütő
  - rezegnek a vízmolekulák
  - forgás az állóhullámok miatt
- Autó távirányító (434 MHz)
- Otthoni időjárásjelző, külső hőmérő (433 MHz)

Mobiltelefon

- Autóvezetés közben 40%-kal megnöveli a reakcióidőt!

Wifi kapcsolatok

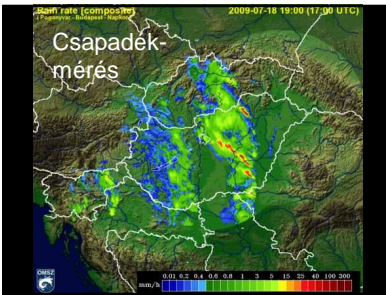
- 2,4 GHz/5 GHz
- Wireless fidelity (hifi: high fidelity)
- Bluetooth: egyszerűbb (olcsóbb) technológia, rövidebb hatótávolság
- Egér, billentyűzet, nyomtató, PDA, fejhallgató, mobiltelefon, játékkonzol, router stb.

Radar

- „Képkötés”
- Radio detection and ranging (1941)
- Légitforgalom
- Sebességmérés
- A csapadék meteorológiai detektálása

Infravörös hullámok

- $1 \mu\text{m} < \lambda < 1 \text{ mm}$
- Hősugárzás
- Terápia (IR-lámpa)
- Fűtés (például szauna)
- Biztonsági jelölés

Távkapcsoló

$\lambda = 940 \text{ nm}$
Visszaverődik a falról!

Videokamerával készült felvétel Napfemlente

Hősugárzás

32.3
80
70
60
50
40
30
20
10
0
-10
-20
-30
-40
-50
-60
-70
-80
-90
-100

35.7
30
25
20
15
10
5
0
-5
-10
-15
-20
-25
-30
-35
-40
-45
-50
-55
-60
-65
-70
-75
-80
-85
-90
-95
-100

35.4
30
25
20
15
10
5
0
-5
-10
-15
-20
-25
-30
-35
-40
-45
-50
-55
-60
-65
-70
-75
-80
-85
-90
-95
-100

IR-állatkert

27.9°C
28
24
20
16
12
8
4
0
-4
-8
-12
-16
-20
-24
-28
-32
-36
-40
-44
-48
-52
-56
-60
-64
-68
-72
-76
-80
-84
-88
-92
-96
-100

81.5
80
70
60
50
40
30
20
10
0
-10
-20
-30
-40
-50
-60
-70
-80
-90
-100

→ IR-állatkert

Orvosi alkalmazások

Ipari alkalmazások

Lakóházak hőterképe

Hibás alkatrészek keresése

85.4 °C
80
70
60
50
40
30
20
10
0
-10
-20
-30
-40
-50
-60
-70
-80
-90
-100

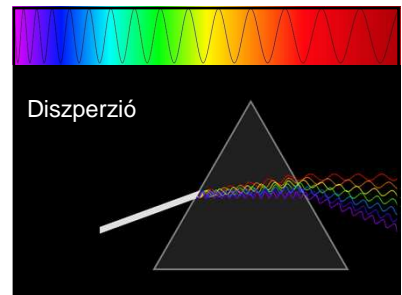
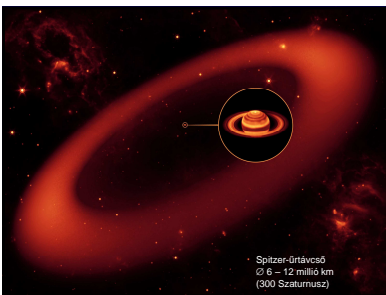
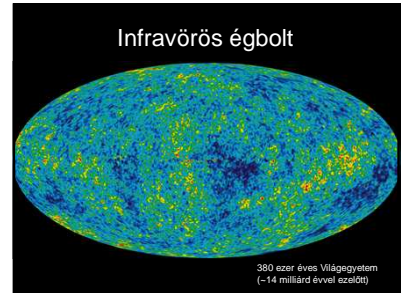
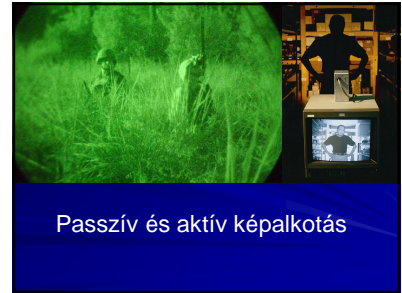
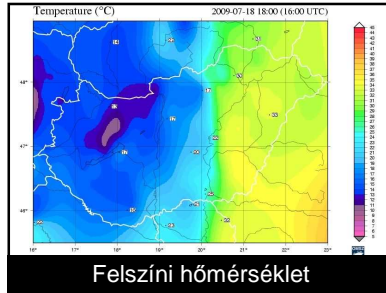
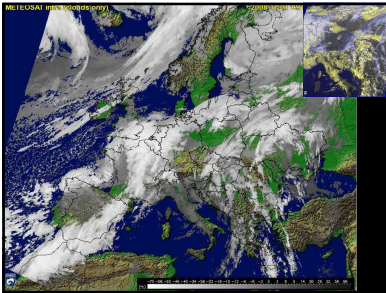
Restaurálás

Deflected infrared with DVC and Lumar IR film

Régi dokumentumok

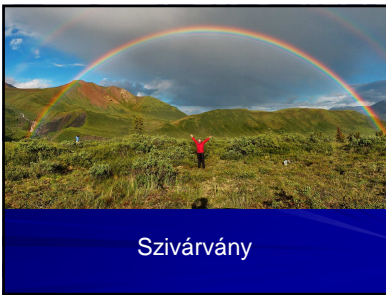

Az elektromágneses spektrum

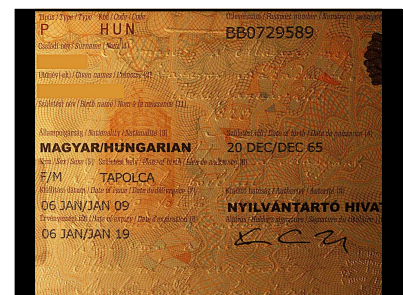
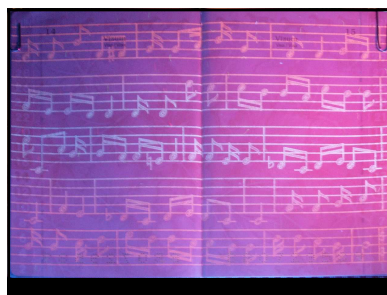
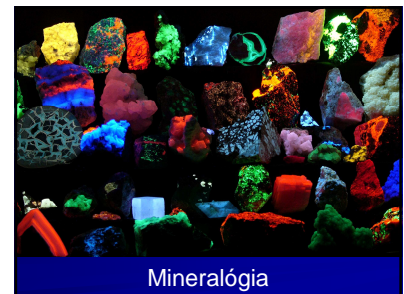
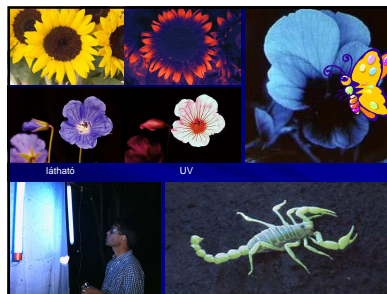

Az elektromágneses spektrum

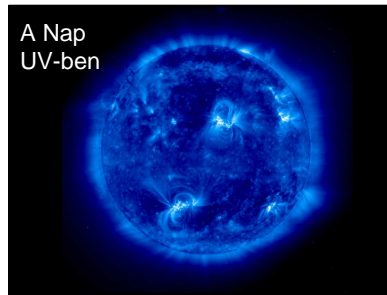
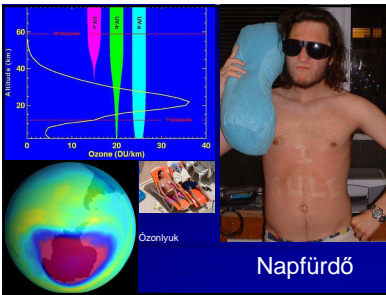

Ultraibolya sugárzás

- 0,1 nm < λ < 400 nm
- Elegendően nagy energia ahhoz, hogy káros legyen a szervezetre (roncsolja a molekulákat)
- Élelmiszerek sterilizálása
- EPROM törlése
- Biztonsági felhasználások
- A rovarok (pl. lepkék) érzékelik

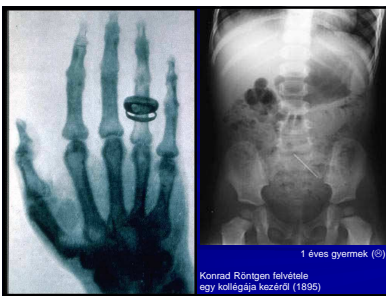
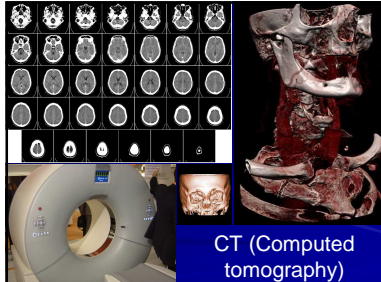

Az elektromágneses spektrum

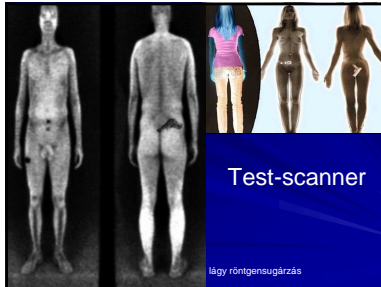

Röntgensugárzás

- $10^{-9} \text{ m} < \lambda < 10^{-7} \text{ m}$
- Orvosi alkalmazások
- Biztonsági alkalmazások
- Alkatrészek vizsgálata
- Kristályszerkezet felderítése

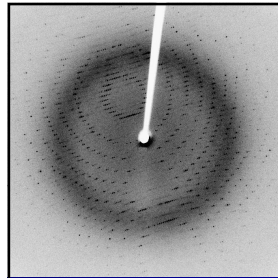
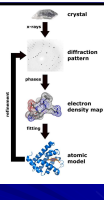

CT (Computed tomography)

Test-scanner

lágy röntgensugárzás

Röntgen-diffrakció

Az elektromágneses spektrum

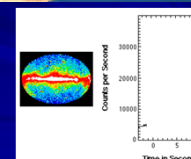
Gammasugárzás

- $\lambda < 10^{-11}$ m
- Miért pont γ ? ©
- Nagyon veszélyes az élő szervezetre
- Sugárterápia
  - Káros következmények
- Atomreaktorok
- Pulzárók, fekete lyukak

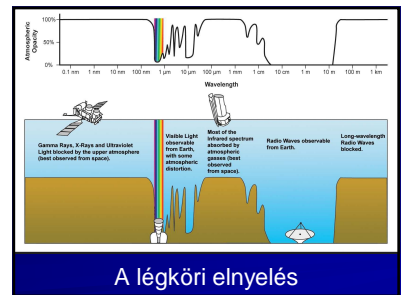
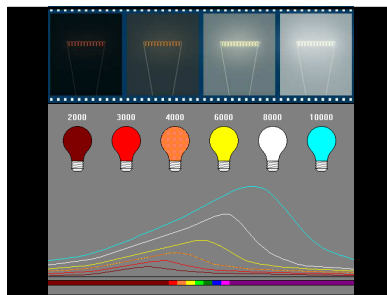
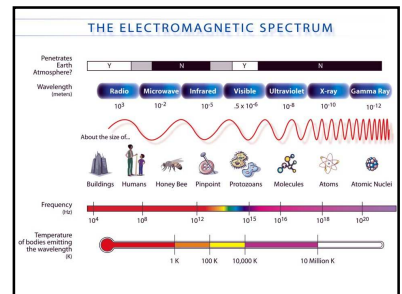

European Gamma Ray Burst

Research Training Network

Gamma-sugár-kitörések

Az elektromágneses spektrum

